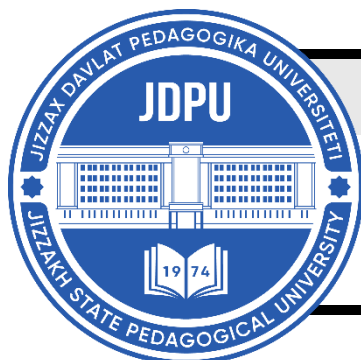

**MENTAL ENLIGHTENMENT SCIENTIFIC –
METHODOLOGICAL JOURNAL****MENTAL ENLIGHTENMENT SCIENTIFIC –
METHODOLOGICAL JOURNAL**<http://mentaljournal-jspu.uz/index.php/mesmj/index>**DEVELOPMENT OF CREATIVE ABILITIES OF PRESCHOOL
CHILDREN THROUGH ART CENTERS****Sardar S. Botirov***Master's student**Termiz State Pedagogical Institute**Termiz, Uzbekistan***ABOUT ARTICLE****Key words:** creativity, Centers, visual art, character, natural materials, sand, watercolor.**Received:** 01.04.23**Accepted:** 03.04.23**Published:** 05.04.23**Abstract:** Creative ability is a characteristic that distinguishes a person from an animal. This ability can not only apply to and use a person throughout his life, but can also change his appearance. Understanding children's creativity and its specific aspects requires educators to have a lot of knowledge. The educator must be able to answer questions about what kind of character this activity has in art, what tools the artist is using to create an artistic image, what are the stages of his creative activity. In the process of getting to know the surrounding world, children reflect them in their activities, namely in their games, drawings, clay works, stories, etc. In pictorial activities, children try to depict the impressions they receive from the world around them, the emblems in their imagination using different materials and clear shapes. In children's creativity, at the initial stage of creative activity, there are specific character traits. These include their active and independent participation in the application of previously mastered methods of work in a new way, solving the tasks ahead through new methods, expressing their feelings using various means.**KIRISH**

Bugungi kunda ilmiy, uslubiy adabiyotlarda «ijod», «ijodkorlik» kabi atamalarni uchratib qolmoqdamiz. Bu atamalarning adabiyotlar sahifalarida paydo bo'lganligi bejiz emas. «Ijod» so'zining lug'aviy ma'nosi: «yaratish», «yangilikni kashf etish» so'zlariga monand keladi.

ASOSIY QISM

Ijodkorlik - faoliyatning turli holatlarida paydo bo'ladi. Qiziqish ilhom, intilish va boshqalar ijodkorlikning inson ongida eng oliy tarzda paydo bo'lishidan, namoyon bo'lishigacha jarayonini o'z ichiga oladi. Shaxsda faoliyat ehtiyoji faoliyatda yangi ilgari maqsad qilib qo'yilmagan, hal etuvchi vosita bo'lib hisoblanmagan intilishdir. Ijodkorlik- sifat jihatdan yangi, moddiy va ma'naviy boyliklar yaratuvchi inson faoliyati jarayoni. Ijodkorlik o'zida insonning mehnatda namoyon bo'lgan qobiliyatini ifodalaydi. Ob'ektiv olam qonuniyatlarini bilish asosida xilma-xil ijtimoiy ehtiyojlarini qanoatlantiradigan yangi haqiqatni yaratadiganday mehnat ijod bo'lishi mumkin. Ijod turlari bunyodkorlik faoliyati bilan belgilanadi: ixtirochi, tashkilotchi, mehnati ilmiy va badiiy mehnat va boshqalar. Ijodiy faoliyat uchun imkoniyatlar ijtimoiy munosabatlarga bog'liq. Bugungi kunda mustaqillik tufayli amalga oshirilayotgan ta'lim islohotlari o'z ishiga ijodiy yondashuvchi, fan , texnika, san'at, ishlab chiqarishning jadal rivojlanishiga o'z hissasini qo'shadigan yuksak malakali kadrlar tayyorlashga bog'liq. Shunga ko'ra, jamiyat taraqqiyoti talabalaridan kelib chiqqan holda har bir o'quvchini ijodkorlik ruhida tarbiyalash muhim va zarurdir.

Psixolog olim N.D.Levitov ijodiy faoliyatni quyidagi mezonlar asosida vujudga kelishini isbotladi :

- tafakkurning mustaqilligi;
- o'quv materialining o'zlashtirilishi, tezligi va mustahkamligi;
- standart bo'lmagan vazifalarni hal qilishda, aqliy chamalashning (topqirlikning) tezligi;
- o'rganib chiqilayotgan hodisalarning mohiyatiga chuqur kirib borish orqali muhim bo'lmagan narsadan muhimini ajrata bilish.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish bo'yicha mashg'ulotlar bolaning shaxsini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu sohada olimlar va psixologlar tomonidan olib borilgan barcha tadqiqotlar, ijod qobiliyatiga ega bo'lgan bolalarning yanada barqaror ruhga ega ekanligi, ular bilan muloqot qilish va do'stona munosabatda bo'lishlarini isbotlaydi. Kichik yoshda, kompleks rivojlanishga, ya'ni maktabgacha yoshdagi bolalarning adabiy, badiiy va musiqiy qobiliyatlarini rivojlantirishga alohida e'tibor berish tavsiya etiladi. O'yin orqali ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish eng yaxshisidir.

Tashhisning maqsadi bolaning qaysi turiga ko'proq mos kelishi va u qanday tasavvur paydo bo'lganligini aniqlashdir. Bu maxsus testlarni o'tkazadigan psixologlar yordamida amalga oshirilishi mumkin, natijada maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish uchun o'yinlarni tanlash mumkin. Shuningdek, bolaning imkoniyatlarini mustaqil ravishda aniqlash, unga turli tadbirlarni taqdim etish va eng qiziqarli sabablarni kuzatish mumkin. Qanday tasavvur paydo bo'lganini ham belgilab oling, o'yinda xatti-harakat bilan ham mumkin. Yuqori darajadagi hayoliy tasvirlarni ishlash qobiliyatini ko'rsatadi, ularni birlashgan tasvirlar yoki sub'ektlardan kompilyatsiya

qilish mumkin. Ammo, boshlang'ich darajasidan qat'iy nazar, tasavvurlar organizmning mushaklari kabi mashq qilinadi - muntazam mashqlar yordamida. Maktabgacha yoshdagi bolalarning musiqiy qobiliyatlari ham mumkin va ularning asl qobiliyatidan qat'i nazar, rivojlantirish kerak.

Bolalarda ijodiy qobiliyatlarning rivojlanishida tasviriy faoliyat turkumiga kiruvchi mashg'ulotlarning o'rni beqiyos ekanligini e'tirof etgan holda bunday mashg'ulotlar ularda tasviriy savodxonlik elementlarini shakllantirilishiga ham tamal toshini qo'yishi shubhasizdir.

Bolalar rasm, appalikatsiya, loy ishi, qirqib yelimlash mashg'ulotlari davomida nafaqat biror ish bilan ma'lum muddat band bo'ladilar, balki yuqorida aytib o'tganlarimizga qo'shimcha ravishda ularda qo'yidagilar rivojlanadi va shakllanadi:

- tasviriy san'at sohasiga doir qobiliyatlari aniqlanadi va shakllantiriladi;
- qalam, mo'yqalamni ushlab, loy, plastilin bilan ishlash, qaychida ayrim narsalarni qirqib yelimlash orqali mayda qo'l mushaklari rivojlanadi;
- bola yozuv texnikasini egallashga tayyorlanadi;
- bola tasviriy faoliyat mashg'ulotlari orqali diqqatini bir joyga taqsimlay olishni va ishini oxiriga qadar bajarishni, o'tira olishni o'rganadi;
- tabiatni, atrof-olamni kuzatishni, uni asrab-avaylashni ardoqlashni, unga nisbatan to'g'ri munosabatda bo'lishni o'rganadi;
- jamoa bo'lib mehnat qilish, ishni rejalashtira olish, o'rtoqlarini eshita olish va o'zaro fikr-mulohazalarni inobatga olgan holda ishlash malakalari shakllanadi;
- xalqimizning boy madaniy-ma'naviy merosi haqida tushuncha va tasavvurga ega bo'ladi va ularni o'z ishlarida ifodalashga o'rganadi.

Ijodkorlik qobiliyati insonning tabiiy va ijtimoiy dunyoni voqelikning ob'ektiv qonunlari asosida o'z maqsadi va ehtiyojlariga muvofiq o'zgartiradigan faoliyatidir. Ijod mahsuli bu inson ongining faol mahsulidir. "Maktabgacha ta'lim konsepsiyasi"ning asosiy mazmunida bolalarning individual xususiyatlari va iste'dodini rivojlantirish vazifasi belgilab berilgan. Hozirgi tadqiqotlar maktabgacha yoshdagi bolalar rasm chizish, loy va plastilin o'yinchoqlar yasashda ijodiy faoliyat ko'rsata olishini isbotladi. Albatta, bolalar ijodkorligi o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, kattalar ijodkorligi mezonlariga javob bera olmaydi. Ta'lim jarayonida, ertaklar eshitish, har xil rasmlarni ko'rish tufayli bola o'yinchoq yasashdan oldin o'zi bevosita idrok etgan predmetlar doirasiga kirmaydigan narsalarni asta —sekin tasavvur qila boshlaydi. Bolada avval kattalarning og'zaki ta'siri bilan ixtiyoriy tasavvur obrazlari hosil bo'lib, keyinchalik ular bolaning mustaqil fikrlashidan vujudga kelishi mumkin. Bolalar badiiy ijodiy qobiliyatlarini shakllantirish yo'llarini o'rganganda, bolalarga berilgan topshiriqlarni 3 bosqichda murakkablashtirib borishimiz mumkin.

Birinchi bosqichda bolalarga ulardan ijodiy faoliyatda dastlabki yoʻnalishni talab qiladigan topshiriqlar beriladi: Tarbiyachining (oʻzing yasa, bir narsa oʻyla, qidirib top, oʻzgartir kabi) koʻrsatmalari boʻyicha bolalar pedagog bilan birga ishlab, ijodkorlik elementlarini namoyon etadilar.

Ikkinchi bosqichda bolalarni aniq maqsadga muvofiq ishlashga va izlanishga daʼvat etuvchi topshiriqlar beriladi. Bola tarbiyachi bilan birga ishlab, oʻzlashtirgan koʻnikmalarni kombinatsiyalash va oʻzgartirish mumkinligini tushuna boshlaydi. Nihoyat, uchinchi bosqich — bolani turli faoliyatda fikrlash boʻyicha mustaqil harakat qilishga, oʻz ishlarini rejalashtirishga, tasvirlash vositalarini tanlashga oʻrgatadigan topshiriqlardan iboratdir. Tarbiyachi bolalarga topshiriqni emotsional tarzda tushuntiradi. Tarbiyachining izohi bolalarni qiziqtirishi, buning uchun tarbiyachi goho oʻyin elementlaridan, oʻyin harakatlaridan foydalanishi mumkin. Bolalar koʻz oʻngida qoʻgʻirchoqlar paydo boʻladi. Ular birgalikda tomosha qoʻyishni soʻraydilar. Bunday ertak personajlarning kutilmaganda paydo boʻlishi bolalarni suyuntirib yuboradi. Oʻyinchoqlarning harakatlarini koʻrib, bolalar sevinib ketadilar, tarbiyachi ularga qarab murojaat qilayotganidan mamnun boʻladi. Agar tarbiyachi mashgʻulotda oʻyin usulini qoʻllayotgan boʻlsa, u mashgʻulot davomida oʻyinda qatnashadigan personaj toʻgʻrisida oldindan oʻylab qoʻyadi. Masalan, qoʻgʻirchoq mana shunday personaj rolini bajarib, bolalar qanday ishlayotganligi bilan, topshiriqni kim qanday bajarayotganligi bilan qiziqib koʻrishi mumkin. Keyin u bolalarning hatti — harakatlarini maʼqulaydi, ijodiy ishlashga qiynalayotgan bolalarga yordam beradi va boshqa shunga oʻxshagan ishlarni bajaradi. Mashgʻulotda har doim ham bir xildagi oʻyin harakatlaridan foydalanmaymiz, har bir mashgʻulot oldidan bolalarning ruhini koʻtaradigan, kayfiyatini yaxshilaydigan tadbirlar tashkil qilamiz. Buning uchun bolalarga sheʼr oʻqib berishimiz, qoʻshiq aytib berishimiz, topshiriqlar boʻyicha topishmoqlar aytib, kichkintoylarni qiziqtirishimiz lozim

Sanʼat markazi bolalarning oʻz ijodiy qobiliyatlarini sinovdan oʻtkazish va amalga oshirishga ragʻbatlantiradi, ularga yangi materiallar bilan tanishishdan qoniqish olish imkoniyatlarini beradi, bolalarning sezish qobiliyatini boyitadi. Bu yerda boʻyoq, qogʻoz, qaychi, boʻrchalar, qalamlar, gazlama boʻlaklari va kesish hamda yelimlash uchun turli qiyqimlar mavjud. Shuningdek, tabiiy materiallar – yogʻoch, barg, qum-tuproqni ham qoʻshib qoʻyish foydadan xoli emas. Markazdagi mashgʻulotlar ijodiy qobiliyat, soʻz orqali va soʻzsiz muloqot, umumiy va nozik harakatlanish, aqliy qobiliyatni rivojlantirishga yoʻnaltirilgan.

Pedagoglarning vazifasi – bolalarning muloqotga kirishishga boʻlgan qiziquvchanligini ragʻbatlantiruvchi muhitni yaratish va bolalarning oʻzgaruvchan ehtiyojlariga qarab, oʻz vaqtida kerakli sharoitlarni moslashtirgan xamda ularni kuzatishdan iborat. Individual yoki kichik guruhlar uchun topshiriqlar ota-onalar bilan suhbatlashgandan soʻng, qaysidir koʻnikmalarga alohida eʼtibor berish uchun ishlab chiqiladi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tashkil etiladigan rivojlanish markazlaridagi jarayonlar bolalarning doimiy ravishda yangi bilimlarni o'zlashtirishga, mustahkamlashga yordam beradi. Bolalarni o'z bilimini mustaqil ravishda to'ldirib borish, kechayotgan yangilanish jarayonlariga munosib moslashib borishga o'rgatish rivojlanish markazlarining asosiy maqsadidir.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida olib boriladigan rivojlanish markaz faoliyatlarida bolalarga quyidagilar o'rgatiladi - muammolarni eta olish; - ijodiy, tafakkur va ixtirochilik imkoniyatlarini namoyon etish; - odamlar, jamiyat, mamlakat, atrof-olam to'g'risida g'amxo'rlik qilishni. Oqilona tashkil etilgan sog'lom ijtimoiy-ma'naviy muhit bolalarda izlanishga, tashabbus ko'rsatishga va ijodkorlik qobiliyatlarini namoyon etishga rag'bat uyg'otadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'Q.Tolipov, M.Usmonboyeva. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari.-T.: «Fan»2006 yil, 298b.
2. Egamnazarova Sh. M. —Tarbiyaviy ishlar metodikasil Ilim ziyo T.: 2016y. 3. O'quv qo'llanma.
4. —Ilk qadaml davlat o'quv dasturi. -T.: 2022 yil.
5. Sodiqova Sh.A. Maktabgacha ta'limda markazlar faoliyati va uslubiyyoti. T.: 2022yil.